

Основні види податків у ЄС та їх роль у податкових системах країн-членів

Дмитро Ніколаєв,
ст. викладач кафедри міжнародного бізнесу,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: DmytroNG@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-6374-6673

Податкова система є важливим елементом економіки кожної країни, а ефективне використання податків здатне стимулювати розвиток суспільства та забезпечити стабільне функціонування державних фінансів. У Європейському Союзі структура податкових надходжень має свою специфіку, і на кожен вид податку покладено різні функції. У цьому контексті важливо розглянути основні види податків, їх роль у забезпеченні державних доходів та політичні цілі, що стоять за ними.

Основними джерелами доходів для більшості урядів країн ЄС є податки на індивідуальний дохід (податок на доходи фізичних осіб, ПДФО), корпоративний дохід (податок на прибуток корпорацій, ППК), податок на додану вартість (ПДВ) та соціальні внески (СВ). Кожен із цих податків виконує свою функцію та має специфічні особливості:

- *ПДФО (personal income taxes)* є здебільшого прогресивним податком, який стягується з особистих доходів громадян. Завдяки своїй прогресивній структурі цей податок дозволяє забезпечити справедливий розподіл податкового навантаження серед різних соціальних груп.

- *ППК (corporate income tax)* стягується з прибутку підприємств і є важливим елементом для фінансування державних програм через податкові надходження від бізнесу.

- *СВ (social contributions)* — це внески, які можуть стягуватися як з роботодавців, так і з працівників. Вони є важливим елементом витрат на працю та забезпечують фінансування соціальних програм, таких як пенсії, охорона здоров'я та інші соціальні послуги.

- *ПДВ (value added tax)* є основним податком на споживання в ЄС і доповнює прямі податки на доходи, впливаючи на загальний рівень економічної активності.

Протягом останніх десятиліть структура податкових надходжень у країнах ЄС залишалася відносно стабільною. Загальне податкове навантаження зросло з 39% ВВП у 1995 році до 40,2% ВВП у 2022 році, досягнувши для всіх країн ЄС-27 в абсолютному вираженні 6 388 млрд євро.

Основна частина податкових надходжень припадає на ПДФО (23,9%) і СВ (32,1%), разом вони складають майже 56% від загальних доходів країн. Інші важливі джерела доходів — ПДВ (18,6%) та ППК (8,1%).

Однак важливість різних податків у формуванні доходів варіюється серед країн-членів ЄС. Наприклад, Ірландія має найменший рівень податкових надходжень разом із соціальними внесками (20,1% ВВП), тоді як Франція має

значно вищий рівень — 46,2% ВВП. Водночас, ПДФО має велике значення для Данії, але при цьому в цій країні майже не стягуються соціальні внески, тоді як для таких країн, як Словенія, Чехія, Німеччина і Франція, соціальні внески є основним джерелом податкових надходжень. Це свідчить про великі відмінності в податкових системах країн ЄС. Відмінності в структурі податкових надходжень країн також вказують на різноманітність підходів до стягнення податків в ЄС.

Загалом можна виділити такі тенденції та особливості оподаткування в ЄС станом на 2023 рік:

1. Рівень оподаткування (частка податкових надходжень у ВВП) в «старих» (ЄС-15) і «нових» членах (ЄС-12) коливається від 27-30% (Румунія, Болгарія, Латвія) до 43-46% (Фінляндія, Бельгія, Франція). Середній показник рівня оподаткування в країнах ЄС дорівнює 40,1 відсотка. Для Фінляндії, а також Австрії, Бельгії, Італії та Люксембургу частки надходжень у ВВП непрямих, прямих податків, а також соціальних платежів збалансовані.

2. «Нові» члени ЄС мають суттєвий внесок податків на споживання в загальних надходженнях (в середньому на 8-10 % більше, ніж в ЄС – 15). Вони мають більш енергоємні технології і, як наслідок, оподаткування енергоносіїв податком на додану вартість.

3. Спільним для країн ЄС є те, що частка акцизу на енергоносії в надходженнях акцизного податку значна і коливається від 54% – у Ірландії до 80% – в Італії.

4. «Податковий демпінг» з боку «нових» країн ЄС призвів до значної диференціації в прямому оподаткуванні мобільних баз (капітал, праця).

5. Податкова база податків на працю (ПДФО та СВ) залишається головним джерелом податкових надходжень у більшості країн ЄС (крім Греції, Хорватії та Болгарії). У 2022 році середній показник податків на працю у ЄС становив 50,6% загальних податкових надходжень, або 20,3% ВВП. Надходження від податків на працю, як правило, є більш помітними в країнах Північної та Центральної Європи, становлячи понад 55% загальних податкових надходжень у Швеції та Німеччині. Натомість у таких країнах, як Кіпр, Польща та вищезгадані Греція, Хорватія і Болгарія, вони становлять менше 40% від загальних податкових надходжень. Показник Болгарії – 33,5%, Хорватії – 34,1%, Греції – 39,3%.

6. Податки на споживання (ПДВ, акцизний збір, мито, екологічні податки) приносять у ЄС в середньому до 27,3% загальних податкових надходжень, будучи другим за важливістю джерелом доходів в усіх країнах, крім Греції, Хорватії та Болгарії, для яких ці податки є головними. У 2022 році податки на споживання забезпечили Болгарії 41,4% загальних податкових надходжень, Хорватії – 50,1%, Греції – 41,2%. Натомість у Люксембурзі, Бельгії та Франції частка податків на споживання в загальних податкових надходженнях залишалася нижчою за 25%.

7. Країни ЄС застосовують різноманітні податкові режими (податкові канікули, знижені ставки податку на прибуток, податкові кредити та інші інструменти) для стимулювання розвитку бізнесу, зокрема для малих і середніх підприємств (МСП), інноваційних компаній та стартапів. Наприклад, в Ірлан-

дії існують спеціальні податкові ставки для малих компаній, які працюють у певних галузях, таких як технології та наука. В Чехії та Польщі малий бізнес може скористатися зниженими ставками ПДВ. Багато європейських країн надають податкові канікули для стартапів або знижені ставки податку на прибуток для нових підприємств у перші кілька років їх діяльності. Це стимулює розвиток інноваційних секторів економіки, зокрема технологій та зеленої енергетики. Франція, Німеччина та Великобританія є прикладами країн, де для стартапів діють особливі пільги. Також європейські країни часто пропонують спеціальні податкові режими для залучення іноземних інвесторів. Наприклад, Люксембург, Нідерланди та Ірландія мають пільгові умови для транснаціональних корпорацій і фінансових установ, що включає низькі ставки корпоративного податку, спеціальні правила щодо роялті та інші податкові пільги для інвесторів.

Таким чином, у кожній з країн ЄС в системі оподаткування існують свої особливості, які налаштовані на рівень розвитку країни, а також залежать від того, наскільки давно країна увійшла до Союзу. Проаналізувавши дану інформацію та статистику, можливо розробити ефективну бізнес стратегію для компанії або таку податкову систему України, яка буде відповідати загальним принципам оподаткування країн-членів ЄС та призведе до покращення економічного стану України.

Ключові слова: податки, оподаткування, податкові системи в ЄС.

Список використаних джерел

1. Десятнюк О. М. (2022). Особливості податкової гармонізації в Європейському Союзі в умовах турбулентності [Електронний ресурс] / О. М. Десятнюк, Ф. П. Ткачик, Л. І. Марченко // Наукові праці НДФІ. - 2022. - Вип. 1. - С. 24-33. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdfi_2022_1_3
2. European Commission (2024). Annual Report on Taxation. Review of Taxation Policies of EU Member States. – Режим доступу: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/economic-analysis/annual-report-taxation_en